

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2020 сыл
Сэттинньи
13 күнэ
бэстинсэ
№ 85
(11740)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҤЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

бэстинсэ сэттинньи 13 > субуота сэттинньи 14 > баскыһыанньа сэттинньи 15 > бэнидизинньи сэттинньи 16 > отуоруунньук сэттинньи 17 > сарда сэттинньи 18 > чаппыар сэттинньи 19

— НОВОСТИ УЛУСА —

Оказана консультативная и методическая помощь по организации медпомощи

В Чурапчинском улусе с рабочим визитом находится первый заместитель министра здравоохранения Якутии Алексей Яковлев для оказания консультативной, методической и практической помощи в работе по предоставлению медицинской помощи населению.

В ходе рабочей встречи, глава улуса Андрей Ноговицын сообщил о ситуации с заболеваемостью населения коронавирусной инфекцией в улусе и принимаемых мерах по нераспространению инфекции на территории муниципального образования, а также о работе улусного оперативного штаба по борьбе с Ковид-19. Решением районного оперативного штаба в медицинских учреждениях открыты дополнительные койки для больных, организованы инфекционные, провизорские койки и реанимационные койки. Руководство улуса держит на особом контроле обеспечение районных больниц запасами необходимых медикаментов и объемов кислорода для аппаратов ИВЛ. Кроме того, стороны обсудили вопросы строительства 2-ой очереди больницы, которая идет в соответствии с графиком и возможности приобретения для центральной районной больницы КТ аппарата.

На очередном совещании с главами муниципальных образований и городских округов по противодействию распространения коронавирусной инфекции, глава Якутии поручил постоянно находиться на связи с главными врачами центральных районных больниц, своевременно решать вопросы по обеспечению стационаров лекарственными медикаментами и средствами индивидуальной защиты, обеспечивать раннюю госпитализацию лиц старше 65 лет и лиц с хроническими заболеваниями. Оперативно содействовать маршрутизации проб анализов на исследования, а также поставок кислородного оборудования и медикаментов в стационары.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

Продолжается деятельность добровольных народных дружин

Охрана общественного порядка для большинства рядовых граждан прочно связана с работой полиции. Вместе с тем, многие помнят, что еще в советское время активную помощь органам правопорядка оказывали добровольные народные дружины. Эта традиция возродилась в Чурапчинском улусе Якутии.

Здесь действует муниципальная программа «Профилактика правонарушений на территории Чурапчинского улуса на 2018-2022 годы», предусматривающая деятельность ДНД совместно с сотрудниками районного отдела МВД.

«В текущем году по итогам конкурса из республиканского бюджета была выделена субсидия в размере 1,52 млн рублей. Из местного бюджета на условиях софинансирования администрация улуса направила 58 тыс. рублей», - сообщил глава Андрей Ноговицын.

На сегодняшний день в пяти наслегх улуса зарегистрировано 199 дружинников и работа по привлечению неравнодушных граждан продолжается.

Основным направлением деятельности ДНД является соблюдение общественного порядка в местах массового пребывания людей, рейды по профилактике правонарушений, в том числе среди молодежи.

В этом году, в связи с угрозой распространения новой коронавирусной инфекции и в соответствии с указом главы республики особое внимание уделяется соблюдению санитарно-эпидемиологических требований в общественных местах. Кроме этого, совместно с участковыми уполномоченными и административной комиссией члены ДНД привлекаются к контролю за гражданами, находящимися на самоизоляции.

Стоит отметить, что участие в добровольных народных дружинах с этого года поощряется материально. Постановлением главы улуса утверждено соответствующее положение. Членам ДНД на сегодня произведены денежные выплаты в объеме более 95 тысяч рублей. Кроме этого, в ближайшее время члены ДНД получат обмундирование и специальные средства.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

Рена Ноговицына – дуобат улахан түһүлгэтин призера

Сэттинньи 10 күнүгэр Турция Анталия куоратыгар кылгас дьыссипилиинэ 100 харахтаах дуобакка Аан дойду чөмпүйүнэ Рена Ноговицына буолла. Манньык улахан күрэхтэһиингэ 5 дойдуттан 34 ыспарсымыан күөн көрүстэ.

Арасыйыа сүүмэрдэммит хамаандатыгар Саха сириттэн дьахталларга Рена Ноговицына, Наталья Шестакова, Тунаара Федорова уонна Аяника Колодезникова оттон эр дьонно Николай Гермогенов кытыннылар. Манна дьахталларга Блиц дьыссипилиинэ Рена Ноговицына иккис миэстэни ылары ситистэ.

“Бүгүн биһиги аймакха үөрүүлэх сонун буолла. Ол курдук, Ренабыт дойдутугар улахан түһүлгэлэртэн ситиһиллэх кэллэ. Быйыл Одиново куоракка ытыллыбыт сүүс харахтаах дуобакка дьахталларга Арасыйыа чөмпүйүнэ, Турция Кусадаши куоратыгар ытыллыбыт 64 харахтаах түргэн дуобакка Аан дойду кыайылаабыт. Бу улахан ситиһиллэринэн ис сүрэхпиттэн эбэрдэлээн туран, өссө да кыайы кэлэ турдун диэн алгыспын ытыабын”, - диир Чурапчы улуунун баһылыга Андрей Ноговицын инстаграм страницатыгар суруйар.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

Ил Дархан Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэтээби үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Сэтинньи 2 күнүгэр Айсен Николаев суһал ыстаап мунһабын ыытта. Дьонуускайга коронавируһунан оболор ыалдьаппара элбээн иһэрин ыйда. Итинник балаһыанһа улуустарга тахсыбатын туһугар Ил Дархан муниципалитеттар баһылыктарыгар оболор эпидемиологическай миэрэлэри булгуччу тутуһалларын кытаанах хонтуруолга ыларга соруудахтаата.

Дьону ордук ыгылытар болпуруостары быһаарыыга чолчу дьаһаллар олоххо кирирдилэр. Ол түмүгэр, холобур, Дьонуускайга «орчай линия» эрийи ахсаана бизс төгүл абыайабыт, оттон телемедицина ньыматынан консультацияны бизри ахсаана элбээбит — биир күн 350 көринэ ыарылах медиктергэ манньк көрдөрүнэр, сүбэлэтэр буолбут. Анаалыс ылытыгар Саха сирэ Арассыйаҥа биир бастын көрдөрүүлээх регионнар кэккэлэригэр кириэр. Ааспыт нэдиэлэҕэ анаалыһы ылы 9 бырыһыан улааппыт.

Сэтинньи 4 күнүгэр Айсен Николаев үтэс быһытынан Ил Түмэн фракцияларын салайааччыларын уонна парламент салалтатын кытта көрүстэ. Манна сизэсийэҕэ көрүллэр болпуруостары тэҥэ, Ил Түмэн күннээҕи үлэтин-хамнаһын, өрөспүүбүлүкэ социальнай-экономическай сайдытын туһунан кэпсэтии буолла.

Сэтинньи 5 күнүгэр Айсен Николаев Ил Түмэн XX-с пленарнай мунһабыр кытына. Дьокутааттар Ил Дархан уонна СӨ бырабыыталыстыбата көбүлээбит сокуоннарын бырайыактарын көрдүрэр.

Сүрүн болломтону "2021 сылга уонна 2022-2023 сылларга былаанналар Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай бүддьүөтүн" туһунан сокуон барылын дүүһүлэтии ылла. Айсен Николаев эппитинэн, быһыл бүддьүөт барыла судургута суох быһыыга-майыга көрүллэр. «Сокуон барылын салбана, турар пандемия уонна аан дойдуну бүтүннүү сабардаабыт сүткэн экономикай кириэсис кэмигэр

бэлэмнээтүбүт. Бу барыта биһиги бөдөн хампаанньаларбыт экспорка туһуламмыт үлэлээх-хамнастаах буоланнар, биһиги экономикабытыгар дьайар», - диэтэ баһылык.

Төһө да үл-харчы кырыымчыгын иһин, дьон-сэргэ кемүскэллээх буолуутугар, дьадайыны утары охсуһууга, тыа сириг сайыннарыыга ылыныллыбыт былааннар турууларыгар улахан болломто ууруллуоҕа.

Дьокутааттар бүддьүөт барылын бастагы аабыыга ылынылар.

Сэтинньи 6 күнүгэр Айсен Николаев суһал ыстаап мунһабын ыытта, сүрүн болломтотун улуустары эминэн хааччыыга туһаайда. Кини соруудабынан "Биир ньыгыл Арассыйа" партия аптекаларга кэлим бэрэбизиркэни ыытта. Ол түмүгэр сорох улуустарга тустаах эмп кырыымчыгыттан эбэтэр суобуттан сылтаан дьон уолуйар балаһыанһа үөскүүрэ билинэ. Ил Дархан улуустары аптекалары туһааннаах эминэн суһаллык уонна булгуччу хаачыйарга өрөспүүбүлүкэтээҕи суһал ыстаабы соруудахтаата.

Сэтинньи 9 күнүгэр үөрэх сана чизэллэрэ саҕаланар. Оскуолаҥар 70 бырыһыаннара үһүн өрөбүлтэн тахсаллар. Манна үчүгэй бэлэмнээх буолар, оскуолаҥары дезинфекциялыыр, үөрэх кэмин сөптөөхтүк аттарар, оболор алтыһыларын абыайтар булгуччулаах.

Сэтинньи 6 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ медицинскэй таритталарын салайааччыларын уонна оройуоннаабы киин балыһаппар кылаабынай быраастарын кытта видеосибээһинэн көрүстэ. Эминэн хааччылыы, колл-центрдар үлэлэрин, коронавирус анаалыһын түмүгүн кэтэһи болдьобун тула кэпсэтии табыста.

Улуустарга балаһыанһа хайдабын

Ил Дархан сиһилии ыйыталаста, туох кыһалҕа баарын чуолкайдаата. Айсен Николаев быраастарга дьон-сэргэ социальнай ситиминэн тугу туруорсарын билиһиннэрдэ: Саха сириг олохтоохторо эмп кырыымчыгын, колл-центрдарга киһи кыайан эрийэн тиийбэтин туһунан Ил Дарханна суруйаллар.

Айсен Николаев анаалыс түмүгүн ылыны түргэтэтэр туһугар транспортнай ситимнээх улуустартан аҕалы-илдьи схематын тупсарарга, оттон ыраах улуустары ИФА уонна ИХА ньыматыгар көһөрөргө этии киллэрдэ.

Ил Дархан хас биридди киһи, пропискатыттан тутулуҥа суох, быраас хөмөтүнэн туһанахтаабын тоһоболоон бэлэтээтэ, ыарыы сана саҕаланьытыгар эмиир ньыманы уларытарга этии киллэрдэ. Кырдьаҕас дьону суһаллык госпитализациялыыр булгуччулаабын, ыараханньк ыалдьыбыт дьон чугас дьонугар психологическай өйөбүл оһоһуллара тоһоостообун ыйда. Бу болпуруостары болломтоҕо ылан, суһаллык быһаарарга соруудахтаата. Айсен Николаев ыарахан ыарыыны утары туруулаһа сылдьалларыгар быраастарга махтанна.

Сэтинньи 6 күнүгэр Айсен Николаев видеоситиминэн СӨ Ил Дархань иһинэн үлэлиир наука, үрдүк үөрэх уонна научнай-технологическай политика Сүбэтин мунһабын ыытта. Ил Дархан соруудабынан бэлэмнэммит «2020-2024 сылларга Саха Өрөспүүбүлүкэтин научнай-технологическай сайдыыта» судаарыстыбанай бырагыраама барылын көрдүрэр.

Бырагыраама барыла наука эйгэтин ирдэбиллэригэр уонна кэтэһимиллэригэр сүрүннээн элпизтэтэр дьон сыаналаатылар. Мунһах кыттылаахтара бырагыраама ис тутулугар каадырдары сыаллаах бэлэмнээһиннэ, учуонайдары матырыяальнай өттүнэн өйөөһүннэ, прикладной чинчийиһири ытыгыга

онорон таһаарыы эйгэтигэр наука бастын ситиһиһиһири туһаныыга бэйэлэрин этиилэрин киллэрдилэр. Ол барыта учуоттанан, бырагыраама барыла ситэн-хотон, ахсынньы 1 күнүгэр дьэри Ил Дархан бигэргэтиитигэр кириэхтээх.

Билигин эрэгийиэн наука эйгэтин сайыннарыыга уонна салайыыга болсумучуйалара биллэрдик улааттылар. Владимир Путин итинник соругу хас биридди эрэгийиэн баһылыгын иһинигэр туруорбута. «Биһиги бу политиканы утумнаахтык ытыахпыт, ол иһигэр «Север» научнай-үөрэтэр киин нөнүө», - диэтэ Айсен Николаев.

Сэтинньи 6 күнүгэр Ил Дархан социальнай ситимнэр нөнүө быһа эфиргэ табыста. Дьон-сэргэ долгуйар болпуруостарын ыйыттылар. Холобур, Айсен Николаев эппитинэн, баһаар уотугар былдьаммыт оттоох аграрийдарга харчынан компенсация сэтинньи ый устата төлөнүөҕэ. «Бу болпуруос быһаарыллан турар, харчы оройуоннарга бу ый бүтүөр дьэри тиийиэҕэ», - диэтэ Ил Дархан.

Быһа эфир кэмигэр үгүс киһи коронавирус туһунан ыйытылары бизирдилэр. Дьону эмп тиийбэтэ, анаалыс түмүгэ уһуннук кэлбэтэ, колл-центрда эрийэн тиийэр уустуга долгутар, ыгылытар. Бу сытыытык турар болпуруостар суһаллык болломтоҕо ыыллан, Ил Дархан хонтуруолугар кирирдилэр.

«Быһыл Саха сиригэр хаһаанньытааҕар да элбэх — барыта холбоон 500 килэмизтиртэн тахса усталаах айан суола оһоһулунна. Бу өрөспүүбүлүкэ устуруулатыгар бастын көрдөрүү буолар дьон сыаналыыбын», - дьон тоһоболоон бэлэтээтэ Айсен Николаев. Этиил эмиз бу тэтии ыһыктыбака, өрөспүүбүлүкэ араас мунһуктарыгар «Хаачыстыбалаах уонна куттала суох айан суоллара» национальнай бырайыак чэрчитинэн суолу оноруу салгыы ытыллара былаанналар. Ханньк суоллар оһоһуллаллара билигин чолчулана сылдьар.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиртээрэ.

— ТЫА СИРИН САЙДЫЫТА —

Хатылыга — «Сайдыы» сана кыбартаал

Хатылы нэһилиэгэр федеральнай трассаттан чугас икки кэккэлэһэ сытар алаастарга 32 уһаайбалаах «Сайдыы» дьон заттаммыт сана кыбартаал икки сылынан тутуллан олоххо кириэҕэ. Бу — «Тыа сириг кэлимник сайыннарыы» судаарыстыбаннай бырагыраама чэрчитинэн тутуллуохтаах биир бастагынан үбүлэммит бырайыак буолар. Бу күннэргэ нэһилиэк баһылыгын Ульяна Николаевна Атласованы кытта төлөпүүнүнэн кэпсэтэн, итиннээх туһуламмыт үлэ-хамнас хайдах ытыллара турарын билистим.

Быһыл, суолун аспааллааһынна бэлэмнээһин үлэтэ, ол эбэтэр суол оннун үрдэтии, шебенка кутууга ытытылынна. 2021 сылга кыбартаал иһинээҕи уонна жириг суолга уопсайа 1,74 км усталаах аспаал кутуллуоҕа, кыбартаал иһинээҕи уулуссалары сырдатты үлэтэ ытытыллыаҕа. Маны тэнэ хас биридди уһаайбага уопсай сайынны уу уонна уот ситимэ тардыллыаҕа. Чурапчы улуунун салалтатын кытта биригэ үлэлэһэн, Хатылы нэһилиэгин гаас ситимигэр холбоһун бырайыага быһыл саас ыам ыйыттан саҕалаан оһоһулла сылдьар. Онон улуус кииниттэн нэһилиэккэ дьэри уонна бөһүөлэк иһигэр гаас ситимин тардыыга аһаммыт улахан бырайыак олоххо киридэҕинэ, дьоммут-сэргэбит олорор усулуобуйалара биллэ тупсуо, олохторо-дьаһахтара чэлчиз этэ.

Кыбартаал уһаайбаларын иһин биллһиннэрдэххэ — 10-15 суотаадаахтар. Быһыл сэтинньи 5 күнүттэн, ый устата, аукцион ытытылытыгар сайаапкалары хомуйабыт. Аукцион бу сыл ахсынньы ый 7 күнүгэр буолара күтүллэр. Уһаайбалары атыылаһы саҕаланар сыаналара 65 340 солк. саҕалаан, 76 850 солк. дьэри. Онон улуус олохтоохторо сааһыттан тутулуга суох, ким баҕалаах сайаапкаларын сурууан нэһилиэк дьаһалтатыгар аҕалан бизирээһин сөп.

Кэлинни кэмгэ нэһилиэһиннээ ахсаана биллэ улаатта. Ол курдук, билигин туругунан нэһилиэһиннээ уопсай ахсаана — 905 киһиэхэ тиийдэ. Оскуолаҕа 210 оҕо үөрэнэр, уһууаанна 137 оҕо иһигилэр.

Кырдьыга да Хатылы нэһилиэгэ географическай балаһыанһынан аһын нэһилиэкэртэн ордук, иһиниктин өссө да кэлин, сайдар кэскиллээх. Онон аага да этэринин, «Сайдыы» дьон сана кыбартаалга уһаайба ылан олохсуйарга бары өттүнэн табыгастаах эбит дьон санааҕа кэлэбин.

Анна ЗАХАРОВА.

— ҮЙЭТИТИИ —

Норуотугар үйэлээҕи хаалларбыт үтүөлээх

Бу сыл сэтинньи 8 күнүгэр биир дойдутаахпыт, Чурапчы Одьулуунуттан төрүттээх саханоруотун тылынан уус-уран айымньытын, чуолаан былыргы сэхэннэри уонна кэпсээннэри хомуйааччы, үһүлүчүлээх фольклорист Дмитрий Иванович Дьячковскай — Сэһэн Боло төрөөбүтэ 115 сылын туолла.

Сэһэн Боло дьон бэйэтин баатынан 1925 сылтан Саха сириг киин улуустарын сээркээн сэхэнньиттэрин ыйыталаһан, бирдиһирин кытары хастыыта эмэ көрсөн, анаан-минээн сэхэргэһэн истибитин сурукка тиһэн испитэ. Саха норуота үйэлэргэ мустут, көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэн испит тылынан уус-уран айымньытын ситимэ быста илигэ. Оччолорго Егор Минович Егоров — Миинэ уола (Таатта, Дьулэи нэһилиэгэ), Петр Филиппович Слепцов (урукку Мэнэ улуунун Бахсы нэһилиэгэ), Андрей Дорофеев — Чэкэллэй (Нам, Хатын Арыы нэһилиэгэ), Прокопий Моисеевич Оконешиков (Чурапчы, Мугудай нэһилиэгэ), Николай Алексеевич Абрамов — Кынат (Мэнэ Хаҥалас, иһикс Хаахара), Иннокентий Иванович Бунашев — Тон Суорун (Мэнэ Хаҥалас, Тарабай нэһилиэгэ), о. д. а. курдук улуу сэхэнньиттэр бааллара. Бу кэмнэ «Олонхону утары охсор илин уунан турар» политика ытыллара. Фольклорунаан, олонхонон дьарыктаныы хааччахтанара, бобуллара, тылынан уус-уран айымньы эстэр суолга кирибитэ.

Сэһэн Боло бириэмэтин, дьылын күнүн аахсыбака, бу дьоннору кытары көрсөн, киһилэр сэхэннэрин, кэпсээннэрин сурукка түһэрэн ылбыт, сахатын норуотугар хаалларбыт улахан үтүөлээх.

1938-41 сылларга С.И. Боло А.А. Саввинньын саха былыргы сэхэннэрин уонна кэпсээннэрин хомуйа, анал экспедицияларга Бүлүү уонна Саха Сириг хотугулуу-илинниги улуустарыгар сылдьыбыттара. Ити улуустарга эмиз аатырбыт сээркээн сэхэнньиттэри көрсөн, анаан-минээн кэпсэппиттэрэ, бэрт элбэх сэхэни хомуйбуттара.

Быһыл СӨ норуодунай суруйааччыта буолбут Василий Егоров - Тумарча «Одьулууннар» дьон «Өбүгэ тыына» роман бастагы киһигэтигэр Сэһэн Боло аатын, холобур «Ыһытаахха», «Болугур Айыытын хостоһун» курдук айымньыларыгар элбэхтик ахтан суруйбут.

Быһыл Дмитрий Иванович үбүлүөйдээх сылыгар биир дойдутаахтара, одьулууннар, киһи үтүө аатын үйэтитэн элбэх үлэни ыыталлар. Ол курдук, Сэһэн Боло мустут матырыяалларыгар олоһун, киһигэ таһаартарыахтаахтар уонна төрөөбүт түөлбөтигэр бэйэтин бөһүн туруоруохтаахтар.

Ити курдук, саха норуотун тылынан уус-уран айымньыларын сурукка тиһэн үйэттипит үһүлүчүлээх фольклорист, тумус туттар биир дойдутаахпыт Дмитрий Иванович Дьячковскай — Сэһэн Боло норуотугар хаалларбыт дьонун үлэ-хамнаһа үйэлэр тухары ахтылла туруоҕа.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Егор ДАВЫДОВ: «Үтүө суобастаах үлэ кыайыыга көбүлүүр»

Хас биірдии киһи дууһата сытар, сөбүлүүр идэтин, дьарыгын, нууччалыы эттэххэ, «призваниетин» була сатыыр. Ол иһин сорох дьон хас да үөрэби баһылыллар, хас да сиргэ үлэлээн көрөллөр. Оттон сорохтор аан бастакыттан биір сөптөөх идэни баһылаан, үлэлиир суолларын онно аныыллар. Оттон бүгүнгү «Тиэргэн» балаһага үөрэбирии эйгэтигэр өр сылларга үлэлиир-хамсыы сылдьар СӨ үөрэбириитин туйгуна, РФ үөрэбириитин Бочуоттаах үлэһитэ, «Гражданский килбизин» бэлэз хаһаайына, Арасыйыа тутулууга суох профсойуустарын бочуоттаах үлэһитэ Егор Иннокентьевич Давыдов ыалдьыттыыр. Киһи тус олобун, үлэтин, дьыз кэргэнин туһунан истинник сһэрэзэбитин билиһиннэрэбин.

Егор Иннокентьевич, үөрэх эйгэтигэр хас сыллаахтан үлэлиигин?

Үөрэхтээгин эйгэтигэр 1981 сылтан үлэлиибин. Эһиһил үлэлээбитим 40 сыла буолар. Аан бастаан Чурапчытаагы абыс кылаастаах оскуолаҥа физкултуура учууталынан ананан үлэли кирибитим. Онно абыс сыл учууталлаан баран, үлэлиир-үлэлиир, кэтэхтэн Омскайдаагы физкултуура үнүстүүтүн 1989 с. бүтэрэн, бизс сыл оскуола дириэктэринэн үлэлээбитим. Тобуһуонус сылларга сыл анаара хамнас кэлбэт ыарахан кэмнэрэ этэ. Ыһыллы-тобуллуу сылларыгар төрөппүттэр оболорун оскуола-интэринээкэ ыппат буолан, оҥо ахсаана олус абылаабыта. Инньэ гынан улуус салалтата абыс кылаастаах оскуоланы интэринээт-оскуолаҥа холбообута. Оччолорго абыс кылаастаах оскуолаҥа Интэринээт уонна Мурун-Тыымпыа томторун 150 оҥо үөрэнэрэ 1993 сыллаахха алтынныы ыйга улуустаагы үөрэх салалтатыгар профсойуус бэрэссэдээтэлинэн үлэли сылдьыбыт киһи уурайан, миһин талан бэрэссэдээтэлинэн ананан үлэлээбитим. Быйыл 27 сыла туолла. Ити сыллар тухары бизс улуус баһылыгын, алта улуустаагы үөрэх салалтатын начаалынньыгын кытта үлэлэһэн кэллим.

Сүрүн үлэни таһынан Территориальной быыбар хамыһыаатыгар үлэлиигин. Ол туһунан сырдатта түс эрэ.

1997 сыллаахха Дьоккуускай куораттан Профсойуус Рескомун бэрэстэбиитэллэрэ кэлэн, улууска «Биір ньыгыл Арасыйыа» баартыйа (оччолорго «Единство», «Отечество», «Вся Россия» түмсүүлэр) салаатын тэрийэргэ эти киһилэрбиттэрэ. Оччолорго улуус баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы И.И. Яковлев «Егор Иннокентьевич оскуолатын, уһууаанын үлэһиттэрэ элбэринэн ити баартыйаны Чурапчыга киһи салайды», - дьин эти киһилэрбиттэ. 1999 сыллаахха баартыйаҥа киһирээччи киһи төрүт абылаах этэ. Того дьитээххэ, оччолорго «Аграрнай баартыйа» атабар турар –турбат кэмнэрдээх этэ. Биір дойдулаахпыт Е.А. Борисов ити баартыйаны өйүү сылдьыбыт буолан, дьон «Биір ньыгыл Арасыйыа» баартыйаҥа киһирэрин туттунара. Бу кэмнээбэ быыбарга улууспутугар коммунистар баартыйалара кыайыбыта.

1995 сыллаахха улуус дьоккутаатын быыбарыгар хандьыдаатынан тура сылдьыбытым. Оттон 2003 сылтан сабалаан, Территориальной быыбар хамыһыаатыгар үлэлиибин. 2006 сыллаахха дьэри бэрэссэдээтэли солбуйааччынан, онтон 2020 сылга дьэри бэрэссэдээтэлинэн талыллан үлэлээн кэллим. Быйылгы састаапка бэрэссэдээтэли солбуйааччынан ананым. Бэрэссэдээтэлинэн Дария Никитина үлэтин сабалаата. Бастакы муннаахпыт ытыллыбыта. Саҥа састаапка түөрт баартыйаттан киһирдилэр уонна 5 киһи үлэлиир, олорор сирдэригэр ананьылар.

2021 сылга ханнык быыбардар ыытылларбыта былааннаарый?

Быйыл Кытаанах, Сылан баһылыктарын, Соловьев, Хоптобо дьоккутааттарын быыбара буолла. Эһиһил, 2021 сылга Арыылаах, Хадаар баһылыктарын талыы уонна икки уокруука - Мындабаайыга, Хоптобо улуус дьоккутааттарын быыбара ыытыллыба. Маны тэнэ Судаарыстыбаҥнай Дума дьоккутааттарын быыбара былааннаар.

Аны Профсойуус үлэтин-хамнаһын, ситиһиитин туһунан билиһиннэрэбин дуо?

Профсойуус кэмтиэтигэр 26 оскуола, 23 уһууаан уонна 3 эбии үөрэхтээгин тэрилтэтэ уонна улуустаагы үөрэх салалтата хабыллар. Үлэһит үлэлээбэ буолуутун, киһи быраабын, интэринэин көмүскүүбүт, туруорсабыт. Бастакы кылааска кирибит үлэһиттэр оболоругар, оскуола выпускниктарыгар, доруобуйаларын көрдөрө

бараанчыларга путевкаларын бырыһыанын төлүүбүт, араас кыһалгалаах үлэһиттэргэ матырыяалынай көмө оноробут, үбүлүүдээх дьоммутун чизстиибит. Маны таһынан Профсойуус линиятынан 2006-2016 сылларга Чурапчыга Дьоккуускайдаагы экзэниэмикэ, быраап үнүстүүтүн Москватаагы филиалын бэрэстэбиитэлиэтибэтин тэрийэн үлэлэппитим. Бу нөнүө чэлчэтиилээх үөрэххэ киһирэн, үгүс исписэлиис, чуолаан буһаалтырдар, юристар үөрэхтэрин үрдэтэн, билигин араас тэрилтэлэргэ, бааннарга таһаарылаахтык үлэли сылдьаллар.

2017 сыллаахха улуустаагы Профсойууспут тэрилтэтэ РФ үөрэбирии уонна наука үлэһиттэрин Профсойууһун Бочуотун кинигэтигэр киһилэриллибитэ. Маны таһынан өрөспүүбүлүкэтээбэ «Олохтоох бастың идэлээх сойуус тэрилтэтэ» куонкуруска бастакы миэстэни ситиһэн, 100 тыһ. солк. наһараадаламмыпыт. Былырын өрөспүүбүлүкэ 100 бастың алын сүһүөх профсойуус тэрилтэтин бэрэссэдээтэллэрин испиһэһин иһигэр биһиги

улуустан «Мичил» уһууаан профкомун бэрэссэдээтэлэ Мария Жиркова уонна улуустаагы баһыла профкомун бэрэссэдээтэллэрэ Ульяна Попова ситиһиилээхтик кирибиттэрэ.

Уопсасты-баннай үлэһэн эмиз дьарыктанарың буолуо...

Улуус тэрилтэлэрин координационнай сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ буолабын. Мана улууспут араас тэрилтэлэрин идэлээх сойуустарын түмэн үлэлэтэбит. Үлэ биэрээччи, улуус дьаһалтата уонна тэрилтэ профсойууһа үстүү сыл буола-буола үс өрүттээх дуогабары түһэрсэбит. Араас улахан түмсүүлээх тэрээһиннэри уонна ыспартакыйаадаҥа ыытабыт. Маай бырааһыныыга, Афанасий Кирикович Софронов үтүө аатын үйэтигиэ улуус тэрилтэлэрин ыспартакыйаадаҥа, аһымал аахсыйалар, суботунуһуктар.

Егор Иннокентьевич, тус олоххун, дьыз кэргэниң туһунан кэпсээ эрэ.

Амма улууһуттан төрүттээхпин. Чурапчы улууһугар 1981 сыллаахха күтүөт буолан кэлбитим. Кэргэним Надежда Константиновна Д.П. Коркин аатынан Чурапчытаагы ыспартыбынай интэринээт-оскуолаҥа дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэлиир. Үс уол оболонмуппун Уолаттарбытын сахалыы Дьулустаан, Айаал, Ньургун дьин аатталаабыппыт. Кыра уолбут хоту үлэли сылдьан эдэр сааһыгар хомолтолоохтук олохтон туораабыта. Улахан уолбут Дьулустаан «Дорожник» ХЭТ-э суоппарынан, кэргэнэ уһууаанга муусукаалынай салайааччынан үлэлиилэр. Үс оболонхоттор. Орто уолбут Айаал Дьоккуускай куоракка Сир сыһыаннаһыларын агентствотыгар үлэлиир.

Төрөбүт төрүт сирин-дойдун туһунан ахтан аас эрэ.

Амма улууһун Солобуодатыттан сылдьабын. Оскуоланы бүтэрэн баран, оччотообу «Оскуола-производство – үрдүк үөрэх» девизинэн

тутууга үлэлээбитим. Оттон аармыйа кэккэтигэр сулууспалаабытым кэнниттэн Дьоккуускайдаагы педагогическай училище физкултуурунай салаатыгар үөрэнэ кирибитим. Үөрэхпин этэннэ бүтэрэн, эппитим курдук, 1981 сыллаахха Чурапчы улууһугар ананан кэлбитим. Быйыл В.Г. Короленко аатынан Амма 1 № - дээх орто оскуоланын бүтэрбиһипит 45 сыла. Чурапчыны сөбүлээн, мана олохсуйбут оскуолаҥа биіргэ үөрэммит оболор - Чакыр биір киһи туттар ыалын ийэтэ, эйгэс эбэтэ Матрена Маркова. Мындабаайыга учасковай баһыла кылаабына, бырааһа Прокопий Романов буолан, куруу сибээспитин тутабит. 2019 с. Аммаҥа буолан ааспы 7-с Ыспартыбынай оонньууга Аммантан төрүттээх Чурапчы улууһугар олорор киһиһиттэртэн, күтүөттэртэн Сквер тутуутугар уонна Н.С.Захаров-Сахаанча аатынан мусой олоххо кириитигэр харчынан көмө онорон турабыт.

Успуорт ханнык көрүнүнэн сөбүлээн дьарыктанабын? Оболоргут, сизиннэргит успуорка сыстабастар дуо?

Училищеҥа үөрэнэр хайысхам ыспартыбынай оонньуулар этэ. Ол эбэтэр, сүрүннээн баскетбол. Бэйэм кыралаан сүүрэрим. Төрөппүт уолаттарбыттан кырабыт Ньургун успуорка балай да ситиһиһлэнэн испитэ. Киһи РФ тутууга успуорт маастарын толорбута. Чурапчыга успуорт оскуоланы, онтон үнүстүүтү, Смоленскай куоракка физкултуура академиятын ситиһиһлээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ. Бүтүн Сойуустаагы турнирдар кыайылааба буолар. Ньургунмут сырдык аатын үйэтигэр, оҥо успуорда, чуолаан тутуу сайдарын туһугар киһи аатынан икки сылга биірде тутууга өрөспүүбүлүкэтээбэ турнир ыытабыт. Мана Ньургун биіргэ үөрэммиттэрэ, таһаарыстара, аймахтарбыт, үлэлиир кэлэтиһипит күүс-көмө буолаллар.

Сизин кыыспыт волейболунан дьарыктанар, бэйэтин сааһыгар элбэх күрэхтэһиһи кыттан кэллэ. Орто сизин төрдүс кылаас, эмиз тутуунан дьарыктанар. Оттон кыра сизэммит – уһууаан киһитэ.

Кэргэниңиз ижизин педагог идэлээххит. Оболоргутун иитиһиһ ханнык ньымаҥа тутуспуккутуй?

Кэргэмминэн Надежда Константиновна-лын педучилищеҥа биіргэ үөрэммитипит. Киһи Осиповтар педагогическай династияларыттан төрүттээх. Бу династия үөрэх эйгэтигэр 200 сыл устата үлэлээн кэллэ. Надежда начаалынай кылаас учууталын салаатыгар үөрэммитэ

Миһиптэн биір сыл иннинэ, 1980 сыллаахха бүтэрбит. Онон бу интэринээт-оскуолаҥа үлэлээбитэ быйыл орубуна 40 сыла буолла. Оболорбут барыта уолаттар буолан, үлэһэн иһтэн, таһаан атахтарыгар туруортаабыппыт. Маны тэнэ эти-сиһини чэбдиһирдэн, чөл туруктаах, тулуурдаах буолалларыгар успуорт көрүнүнэн дьарыктаныхтаахтар дьин сыал-сорук туруоруммуппун.

Эн санааҥар учуутал идэтигэр айылбаттан ананан төрүүлэр дуу, эбэтэр уһуууллаллар дуу?

Учуутал идэтигэр айылбаттан эрэ буолбака, сана үөрэгин бүтэрэн кэлбит учууталга оскуола кэлэтиһиэ улахан сабыдыаллаах. Саҥа үлэлээн эрэр оҥо салгыы үлэтин сөбүлээн үлэлиригэр кэлэтиһиптэн эмиз тутулукаах. Мин аан бастаан үлэли киһирээр интэринээт томторугар баар абыс кылаастаах оскуола уонна интэринээт-оскуола биір кэлэтиһип курдук түмсүүлээхтэр этэ. Педагогтар олус бэриниһилээхтик, таһаарылаахтык үлэлиһлэрэ. Ол курдук Роман Абрамов, Татьяна Кононова, Мария Листикова, Тамара Евграфова, Людмила Винокурова курдук талааннаах учууталлары кытта үлэлээбитим. Маны таһынан Константин Постников дириэктэрдээх ыспартыбынай оскуола кэлэтиһипин кытта туох баар дьаһалларга – куобаха-мунхаба, суботунуһуктарга, күрэхтэһиһлэргэ, кэнсиэрдэргэ биір кэлэтиһип курдук тэринэн, кыттыныы ылан кэлбиһипит. Ол иһин быһыылаах, сорохтор интэринээт томторугар абыс кылаастаах оскуола үлэлээбитин билбэттэр.

Егор Иннокентьевич, ыйытыларбар эппиэттээбикэр махтал. Өссө да таһаарылаах үлэни-хамнаһы баһарабыт.

Сыһыарыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

— АХТАН-САНААН —

50-с сыллардаабы сылгыһыттар

Эрэнэбин, саха омук төрүт дьарыга-сылгыны иитии үйэлэр үтүрүйтэрииллэригэр баһыйтарбакка, сайда-үүнэ турарыгар.
Е.А.Борисов.

Сылгыны иитии-саха төрүт дьарыга. Кини — тыйыс тымныылаах кыраайбытыгар миинэр минэ, көлүнэр көлө, инэмтэлээх аһылык, таннар танас, үрүн тыыны өллөйдүүр ытык-мааны сыспай сизлээхпит. Тимир көлө кэмчи кэмгэр колхуос тизээр-таһар үлэтин төгүрүк сылы быһа ат барахсан хааччыан кэллээ.

Алтынны 14 күнүгэр, Бокуруоп күн, Социалистическай Үлэ Геройа Роман Иннокентьевич Константинов төрөөбүтэ 124 сылын туолла.

ССРС Үрдүк Сэбиэтин Президиумун 1948 сыл атырдьах ыйын 5 күнүнээби Ыйаабынан Чурапчы оройуонун Фрунзе аатынан колхуоһун ыстаарсай сылгыһытыгар Р.И.Константиновка Социалистическай Үлэ Геройа аат инэриллибитэ. Р.И.Константинов 1947 сыллаахха 55 биэттэн 55 кулуну ылбытын, итинээ колхуос тыа хаһаайыстыбатын бородукталарын туттарыылары уонна сүөһү иитиитин сайыннарыы былаанын көрүннэринэн топортообутун иһин итинник үрдүк аат инэриллибитэ. Ити өрөгөйдөөх күнүгэр эмиз да түбүктээхтик, эмиз да долгутуулаахтык ааспыттарын туһунан ааспыт үбүлүөйдээх сылларга хаһааппыт урукку эрдээктэрэ Гаврил Попов, биир дойдулаахтара суруйан тураллар.

Ити сылтан ыла оройуон сылгыһыттар, санаалара көтөбүллэн, сыспай сизлээбэ дэлэтэр сыралаах үлэс өйдөрүн-санааларын ууран күүскэ туруммуттара.

Архып докумуоннара кэлсииллэринэн, 1957 с. Чурапчы оройуонугар 512 сылгыһыта 2447 биэттэн 2084 кулуну ылан, дьыалабыай тахсыыны 85,1 % тиздэн, сылгы сыл тахсыытын 97,5 % тиздибиттэр. Ити кэмтэ партия оройуоннаабы кэмтиэттин бастагы сэмизтэринэн Ноговицын Степан Николаевич, оройуон сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн Семен Александрович Иванов, МТС кылаабынай зоотехнигынан Яковлев Марк Романович үлэлээбиттэрэ.

Бу сыл Москва куоракка Бүтүн Сойуустаабы Норуот Хаһаайыстыбатын Ситиһилэрин быыстапкатыгар кыттыахтаах дьон испиһэктэригэр оройуон бастың сылгыһыттар киирибиттэрэ. «Кыһыл бартыһаан» колхуостан Литвинцев Еремей Илларионович-колхуос бэрэссэдээтэлэ, Дорогунов Семен Ефремович-ат табаарынай ферматин сэбиэдиссэйэ, Иванов Дмитрий Семенович, Ершов Николай Львович, Попов Алексей Петрович, Далбаев Константин Петрович, «Сардана»

колхуостан: Васильев Дмитрий Егорович, Корякин Иван Иванович, Посельская Семен Иннокентьевич-ат ферматин сэбиэдиссэйэ; «Сталин» колхуостан: Беляев Афанасий Иванович, Кривошапкин Дмитрий Васильевич, Соловьев Марк Михайлович — колхуос бэрэссэдээтэлэ; «Ворошилов» колхуостан: Новгородов Михаил Авакумович, Макаров Кузьма Иванович, Николаев Петр Иванович; «Коммунист» колхуостан: Карлов Гаврил Гаврильевич; «Карл Маркс» колхуостан: Дюдорев Дмитрий Семенович, Кардашевский Петр Михайлович, Колесов Лев Яковлевич, Дьячковский Иван Михайлович, Трофимов Алексей Захарович, Константинов Дмитрий Егорович, Сысолетин Михаил Федорович; М.И.Калинин аатынан колхуостан: Сивцев Иван Ильич-бэрэссэдээтэлэ, Красильников Семен Никифорович, Захаров Еремей Дмитриевич, Смирников Константин Иванович, Сивцев Илья Васильевич. Бу ааттаммыт сылгыһыттар кэнники 3-4 сылларга кулун дьыалабыай тахсыытын 87-96% тиздэн, сылгы сыл тахсыытын 97-100% тиздэри ситиспиттэр.

Бастагы Социалистическай үлэ геройдаммыт оройуон сылгыһыттарын хамаандатын бастыннара дойдубут тэбэр сүрбэр Улуу Москва куоракка тийэн, үлэттэн дьоллонуу үөрүүтүн билэн кэлбиттэрэ.

1958 с. Олунньу 25-26 күнүгүгэр САССР тыа хаһаайыстыбатын бастың үлэһиттерин муньаба буолбута. Муньах Президиумун састаабын испиһэргэр Роман Иннокентьевич Константинов бастагынан ааттаммыта. Сүрүн дакылааты САССР тыа хаһаайыстыбатын министриэ табаарыс Т.Г. Николаев онорбут. 140 дэлэгээт иннигэр дакылааты дүүллэһиңгэ бастагынан тылы Социалистическай Үлэ Геройугар Роман Иннокентьевич Константиновка биэрбиттэр. Боротокуол нууччалыы тылын суруллубут. (тылбаас аапт.)

«Сылгыны үөрүттэн, сааһыттан көрөн, эрдэттэн былааннамыт сирдэрбэр хастарабын. Саас хаһар сирдэрин өртүүбүн. Күһүнүн үчүгэйдик

кэнчээрлээбит сирдэрин бэлэстии көрөбүн, онон кыһынны хаһан аһыыр сирдэрин былаанныыбын. Убаһаны ийэттэтин араарыга улахан болбомтобун уурабын. Күһүнүн араарар орду. Очобуна улахан тымныылар сабаһа улаатар, төлөһүөр, ыйааһын сүтэрбэт. Кэлин сылларга сылгы иитиитигэр болбомто кыччаата. Төһө да этин сыаната чөлчөкитин иһин, сылгыга эбии аһылык наада. Эбизс ыйыллыбат. Сылгыһыкка бэйэтигэр сыһаарыллыбыт сылгыларын эбии аһатарыгар, эбизһин ыйынарыгар биир гаа сир аныахха. Эдэр сылгылары эххэ туттарыахха, ол оннулар төрүүр сылгылары сыллата элбэтэн иһиэххэ. Ынах сүөһү, сибииһээ иитиитигэр салапта, исписэлиистэр төһө да улахан болбомтону уурбуттарын үрдүнэн өлүүтэ сылгытаабыр үрдүк. Ити исписэлиистэр үлэлэрин таһыма намыһабыттан. Эмп-томп тийбэттэн.»

Үлэ Геройун бу этииттэн көрдөххө, кини итэбэскэ эйэлэспэт, улахан муньах трибунаһыттан да дьыаланы хайдах баарынан быһаарыта, бэйэтин үлэтигэр бэриниһээбин көрдөрөр.

Ити курдук, үлэтин тухары үлэни өрө тулут Герой бу эппит тыллара өртөөһүн суолтатын, кулуну араарыы нымата, сылгы иитиитин салаатын өрө тутарга ынырыта күн бүгүн суолталарын сүтэрбэххэ кэллилэр.

Роман Иннокентьевич 1949 сылтан үс ыныры устата Саха АССР Үрдүк Сэбиэтин дьокутаатынан талыллан,

өрсүүбүлүкэ экономикай-социальнай уонна културунай олоһор, кини уйгута ханыырыгар элбэх кылаатын киллэрбитэ, оройуонугар, нэһилигэр үгүс көмөнү онорбута. Олортон аһыах холобур: 1950 сыллаахха колхуоһугар 1,5 туонналаах «ТАЗ» массыынаы аҕалан сүүрдүбүтэ, нэһилигэр аан маннай араадыа саңарбыта, орто оскуола, аптека аһыллыбыттар. Кэлин 1986 сыллаахха 90 сааһын туолуутугар, дойдутугар Мындабааһыга 90 миэстэлээх таас оҕо саадын тутууну саҕалаабыта, үбүн көрдөрөн, 1992 сыл алтынныга үлэс киллэртэрибитэ.

Бэрэсидьиэн В.А.Штыров 2003 с. алтынны 6 күнүнээби Ыйаабынан Роман Иннокентьевич Константинов аата Амма орто оскуолатыгар инэриллибитэ. Бу улууслутугар биир улахан оскуола кэлэктибэ үлэс-үөрэххэ ситиһиһилэринэн улууска, өрсүүбүлүкэс биллэр.

Төһө да оскуола инники выпускниктара үөрэммит оскуолаларын дьэстин көрөн харахтарын сымнаппыттарын иһин, билиһини келүкэ ыччат бириэмэ ирдэбилигэр эппиэттиир, кизэ, сырдык, таас оскуола үөрэнээхпит дьэн ыра санааларын ыһыктыбаттар. «Огоньорбут» баара буоллар... дирибитигэр тийэбит.

Варвара ПОПОВА,
РФ суруналыыстарын сойууһун
чилинээ.

— КЭПСИЭХТИН БАҔАРАБЫН —

Туруу үлэһит

... Кимизхэ эрэ наадалаах суругун туттараат, пааспарын дааннайын суруйарыгар уонна илии баттанарын ыйан биэрэр, төттөрү ылан өссө кичэйэн көрөн, аны күнэ-дьыла турбатабын сийилии ыйан толорторор уонна "дэ сеп буолла" дьэн суумкатыгар кичэйэн уктар.

Бу кимий, ханнык тэрилтэ үлэһитэ буолуой? Сэрэйбикит курдук улуустаабы почта үлэһитэ. Станислав Юрьевич Платонов дэ, итинник интэринээт-оскуола уонна Мурун Тыымпыа түөлбэлэрин хаһан туран, үлэтигэр кыһамныылаахтык, эппиэттээхтээхтык сыһааннаһан, хас биридди суругу тустаах аадырыһыгар тиздэн үлэһит-хамсыы сылдьар. Биригэ төрөөбүт — төрдүөлэр. Ийэлээх аҕата — удьуор үлэһит дьон. Оҕолор ол сиринэн ханнык да үлэттэн толлон турбуттара суох, бары үлэһит буолан, билигин ыал ийэлэрэ, аҕалара, Станислав күнүүн күлсэр оҕо сааһа Кытаанахха ааспыта. Бу почта үлэтигэр киириэн иннинэ киин аптекаба оробуочайынан үлэлээбит. Салгыы 2018 сылтан улуустаабы почтаба киирэн таһаарылаахтык үлэһит сылдьар. Нэдиэлэ саҕаланыта — оптуорунньук күн суос-сөгдөх «Саҥа олоһу» түңэтээри, Мурун

-Тыымпыа түгээттэн иннэр. Онтон нэдиэлэ бүтүүтэ араас хаһааттарын, сурунаалларын таһынан араас тэрилтэлэргэ суруктарын, дэбизиринэстэрин эбэн кэбис. Билигин бэйэтин кэпсээнин сийилии истээххэ: «Саамай ыарахана сууттан ирдэбил суруктары түнэтии буолар, бу суруктар 3 хонук устата эрэ түнэтиллэр судейнай-процессуальнай болдьохтоох буолаллар. Мин үлэһити киирэрбэр «Саҥа олоһо» сурутуу ахсаана 50-тан тахса этэ, ол билигин 24-кэ тийэ түстэ. Билигин сурутуу хампаанньата буола турарынан, тапталлаах Чурапчыбыт хаһаатыгар суруйтараргытыгар. Түмүкүлэр, мантан кыһын Мурун-Тыымпыа, Интэринээт оскуола энгээр босхо, бэйдиз ыттар сылдыһылара аһара элбэх буолан, кырдыабаастарбытыгар, оскуола оҕотугар тийэ кутталы үөскэтэн баайыга туруоруохтара этэ».

Удьуор үлэһит Станислав дэ, бу курдук, күннээби түбүктэн быыс булбааха, хаһааттарын суруктарын бэрийэ-бэрийэ, санаатын үлэстэр, Сарсыарда эрдэлээн туран, кизэ хойутаан түбүгүрэр чаччы үлэ кийитин баҕа санаатын курдук, сурутуу кэлэр сылга элбиригэр баҕарыахха.

Октябрина ОКОРОВА

БУОЙУН СПИРИДОНОВТАР

Уоттаах сэриигэ биһиги аҕабыт Григорий Федотович Спиридонов, кини бииргэ төрөөбүт убайа Егор Федотович Спиридонов, убайа Прокопий Гаврильевич, быраата Петр Егорович Спиридоновтар Ийэ дойдularын чизэстээхтик көмүскээбиттэрэ.

Спиридонов
Григорий Федотович

Егор Федотович Спиридонов туһунан 1993 сыллааха тахсыбыт «Кэриэстэбил кинигэтигэр» манньк дьин суруллубут: «Спиридонов Егор Федотович, 1918 года рождения, уроженец Кытаанахского наслега Чурапчинского района, якут.

58-с Орловской гвардейской дивизия, 26-с стрелковой полкатын 2-с ротатыгар сэриилэһэр. Аҕабыт — аатырбыт «Багратион» дьин операция кыттыылааҕа. Кини сэриилэспит чаастара Орша, Борисов, Минскэй, Могилев, Вильнюс уонна Каунас дьин Белоруссия уонна Литва куораттарын босхолообуттар. Кини Минскэйгэ буолбут байыаннай параакка кыттыбыт. Биһиги чаастарбыт Минскэй аныгар 30-тан тахса ньиэмэс дивизиятын төгүрүйэн, үлүтү сынынныбыттар, элбэх өстөөх биһиги түбэспит. Биһиги аҕабыт 1944 сыл от ыйын 17 күнүгэр Неман өрүскэ уҥа илиитигэр улаханньк бааһыра. Уолсайа икитэ чэгэчкитик, биирдэ улаханньк бааһырыт.

Бааһырыан иннинэ, уулаах оҕулаҕа сытан, сүрдээх ураты, иччилээх түүлү түһээбит. Түһээтэбинэ, санаһа Мария Саввична Спиридонова, убайбыт Иван Гаврильевич Спиридонов кэргэнэ, аҕабыт уҥа илиитигэр үтүлүк кэтэрдэбит. Аҕабыт санаһын олус ыткытыр, «мин аанһалым», диір этэ. Аҕабыт ол күнү олох умнубат этэ. Бэйэтин ахтыытыгар манньк дьин суруйбут. «Иккис нүөмэрим Сайфудтинов пулемет дискэтин биэрэр, мин ытыалаан сиксийэбин. Ол курдук үһүс күммүт бүтэн эрэрэ. Ытыалы сыттаһына, ким эрэ кэлэн тимир курдук сүрдээх ыараханынан уҥа илиибин охсон ньиригитэргэ дьылы ғынна. Онно ким кэлэн охсуо буоллаҕай — өстөөх буулдьата тобо көтөн ааспыт. Хаан-сиин беҕе, ыарыһа — кутаа уот. Ырбаахыбын тырыта ытытан бэрэбээскилэнним. Рота хамандыра Юрик тийэн кэллэ уонна хайдах бааһырыппын ыйытта, онтон санбакка барар суолбун ыйан биэрдэ. Хабыс-хараҥа. Түг — таһан түһэн, ей-мэй бара-бара, санбакка син тийдим. Вильнюс, Орша, Каунас госпиталларыгар эмтэнэн ааһыталаатым. Калинин улуунук сыттым. Хамыһыһаа быһаарыһынан инбэлиит буолан, 1944 сыл тигэх күнүгүгэр дойдубар эргиллэн кэлбитим».

Аҕабыт сэрии кэнниттэн Чурапчытаагы кинофикация отделын начальнигынан, төрөөбүт Кытаанагар начальнай кылаастыгар учууталынан, Одьулууннаары 7 кылаастаах оҕулаҕа дириэктэринэн, пенсияҕа тахсар дьини дьыһсаат сэбиэссэинин үлэһээбитэ. Кини «За отвагу» бойобуой мэтээл кавалера этэ. Ону тэнэ өссө аҕыс мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Итини таһынан Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун, ССКП Саха сиринээҕи обкомун, Саха АССР Министирдэрин Сэбиэтин уонна РСФСР үөрэхтэһинин, ССКП Чурапчытаагы райкомун уонна оройуонун Сэбиэтин Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыта. Кини уһун ыарахан ыарыһтан 1983 сыллааха ахсынньы ый 11 күнүгэр олохтон туораабыта.

Убайым Петр Егорович Спиридонов сэриигэ сылдыһытын туһунан тус ахтыһын киллэрэбин.

«Бэс ыйын 21 күнүгэр курапчы ардыы турара. Чурапчы оҕулатын көнүс үрдүккэ стадионулар мустубут армияҕа барааччыларга райком инструктора Иван Ильич Сивцев комсомольскай билэртэри туттартаабыта, быраһаайдаһан алгыс тыл эппитэ.

Дьэ, уонна үс сүүсчэк саллаат өлөр-тиллэр айаныгар тус сатыы туруммуллубут. Училищэбыт кыргыттары ардабы аныннан, Куохара үрүйэтигэр дьирэ, ыллыы-ыллыы, сорохторо ытаһа-ытаһа атаарбыттары.

Орто үөрэхтээх сахалары Чита уобалаһын Дацан дьин ыстаансыатыгар снайпердар үс ыйдаах полковой оҕулапаларыгар мустууттары. Биір отделениеҕа чурапчылар элбэх этибит Иван Егорович Ноговицын, Дмитрий Данилович Красильников, Григорий Федотович Спиридонов, Афанасий Акимович Макаров, Афанасий Прокопьевич Гуляев, Афанасий Михайлович Фомин. Отделениебыт хамандыра Гаврил Зиновьевич Захаров дьин сержант этэ.

Хамандырым, мин учуутал үөрэхтээхпин билэр буолан, саллааттары үөрэттэрэ хаалларара. Биір онук күн үөрэх кэнниттэн табаарыс уолум «Маршевой рота кэлбит, эң биір дойдубаахтарың бааллар», — дьин кэпсээн киірді. Сүүрэн тийибитим — убайым Григорий Федотович Спиридонов уонна Иннокентий Попов-Дьодьдохус бааллар эбит. Өр кэпсэтибит, суунар мыһабытын биір килиэккэ атылаан, землянка кэннигэр, хаары хастан, «арахсар быраһынньыктыын» аһаатыбыт.

Аара Воронеж куоракка күнүнэн тохтоон ааспыппыт. Көрөргө ынырыга сүрдээх этэ: урускаллыт паровозтар, араас тэхникэ үлгүрүккэйдэрэ... Тигээбэр, Киев адыас чуҕаһыгар тигэрибиттэрэ уонна тутта Бровары дьин дэриэбинэҕэ төгүрүтүлэ сытар өстөөхү үлгүрүтэргэ эбэтэр бэриннэрэргэ сорук туруорбуттары.

Ити күн өстөөх төгүрүктээһини төлө көтөөрү, хаста да кимэн киірибитин төттөрү охсубуллубут. Биһигиттэн хас да уол бааһырыта, аттыннаагы отделениеҕа өлбүттэр да бааллара. Суукка курдук сытан баран, кыргыһыттан тахсыбыппыт.

Мин ити кыргыһыга кыратык контузияланан, ый анаарын кэринэ госпиталга сылпытым. Тахсыбар орто үөрэхтээхтэри танковой училищэҕа хомуйуу бара турара. Кытаанах хамыһыһаны аһан, мин Киевтээҕи Фрунзе аатынан 2-с Кыһыл знамялаах танковой самоходной артиллерийскай училищэ курсана

буолбутум. Ол биір сыллаах офицерскай училищэбытын алта ыйдаах, онтон өссө кытаатан үс ыйдаах онорбуттары. 1945 сыл ыам ыйын 8 күнүгэр выпуск бичээрэ буолбута. Онно училищэ начальнигыга, генерал-майор Воеенко Кыайыы буюлбутун иһитиннэрбитэ.

Нөҕүө күнүгэр механик дастабырыанньатын туттарбыттары уонна надизлэ кэриһинэн Челябинскай куоракка таанка оҕорор собуокка практикаҕа атаарбыттары. Онно алдыаммыт таанкалары үрэйэн, санапы тагарбыт. Бизс киһи бизс хонукка биір таанканы бэлэмниир соруудахтаахпыт. Биір ый сылдьан баран, хамандыыр уонна механик илии баттаан, сана таанканы ылбыппыт.

Ити күн таанкаларбытын кытары састаапка тизибиттэрэ. Мин 335-с гвардейскай, Кыһыл знамялаах, Кыһыл сулус уордьаннаах Полоцкай полка бастагы взводун бастагы таанкагыгар механигынан аһаммытым. Минигиттэн уратылар таанкалаах кыргыһыларга үгүстүк сэриилэспит, түөстэрэ уордьаннарынан киллэспит дьон этилэрэ.

Сэриини сабалыыр туһунан бирикээһи атырдаах ыйын 9 күнө буолар түүнүгэр аахпыттары. Биір чаас саҕана туран, буускалартан чехоллары устан, снарядтары бэлэмнээн, шлеммутун кэтэн, хамаанданы кэтэһэн ололбуппун. Эфиргэ айдааны иһиттэхкэ, биһиги уҥа-ханас өттүбүтүгэр атын чаастар элбэх быһыылаахтары, сана-ингэ, хамаанда ньямалас этэ. Алта чаас саҕана, чаас анаара холобурдаах хамаанда быһыытынан бары орудиепартан набыллык ытыалаабыппыт, механиктар таанкаларбытын собуоттаан бэлэм ололбуппун.

Онтон хайа үрэбин кэстэрэн туораан, дэриэбинэ кытылытынан өстөөх территориятыгар киірибитинэн барбыппыт. 7-8 көс тухары имириир дуһалаабы көрбөтөхпүт. Арай алдыаммыт тэлиэһэлэр, үлгүрүбүт массыыналар, буускалар, ДОТ-тар, дьоллуоннар өлүктэрэ, хампыйыт дэриэбинэлэр көстүтүлээн аһаллара.

Салпы, арыт хайа быарынан, арыт хайаны өрө дабайан, арыт кыараҕас баҕайы холлороон устун түүнүгэр-күнөөр айаннаабыппыт. Оһуобай армейскай полка этибит уонна таанкаларбыт ыараханнара бэрт буолан, наар кытаанах бөбөгөтүүлэри алдыта, биірдиһилээн соруудааха барарбыт.

Оһон-манан от умайан бурулуура, ол кыыма кыра-кыратык кытыастан кэлэ-кэлэ сүтэрэ. Биір сиргэ, чөмөх курдук, быһыта-хайыта тэлтэриллэн сытар дьоллуоннарга кэтиллэ түспүлүт. Харахпыт киілір кэти куддарыгар хатаммыта. Итиник кур смертнитэргэ эрэ баарын, сэрэхтээхтик сүөрүлүөхтээгин билэрбит. Старшина үс киһиттэн курдарын сүөрбүтэ. Биір буорга көмүллэ сытар киһини сэрэһэн ороон, курун сүөрбүлүт.

Сотору генерал-майор Белобородов кэлэн мизкэ Кыһыл Сулус уордьаны туттарбыта. Кэлин «Японяны кыайыи иһи» мэтээлинэн наҕараадаламмытым уонна Верховнай кылаабынай командуюшай Махтал суругун ылбытым. Дойдубар 1946 сыллааха балаһан ыйын 16 күнүгэр эргиллэн кэлбитим.

Убайбыт Петр Егорович Спиридонов — Аҕа дойдуга Улуу сэриитин кыттыылааҕа, «Кыһыл Сулус» уонна «Аҕа дойдуга сэриитэ» уордьан, элбэх мэтээл кавалера, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна. Кини 1925 сыл муус устар 12 күнүгэр Чурапчы оройуонугар, Кытаанах нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Убайбыт 1990 сыл сэттинньи ый 20 күнүгэр уһун ыарахан ыарыһтан олохтон туораабыта.

Уоттаах сэриигэ өлбүт табаарыстарын наһаа аһыара. Педучилищеттан сэриигэ барыт доботторун хаартыскаларын биір улахан араамаҕа монтаҕтаан онорбута, онуката өлүөр дьирэ баар этэ.

Орто Азия буюунарын ахтар-саныыр этэ. Аҕабыт кэспиринэн, киілір нууччалыы олох билбэт эбиттэр, аны куруутун ачык сылдыаахтыллар. Того дьизээх, саллаат аһыгар сибиинньэ сыта баар буолар. Инньэ ғынан, аһылыктара — хара киілізби кытта чай эрэ. Наһаа танараһыттар диірэ, Рота старшината сэриигэ киіриэхпит иннинэ булгучу 100 грамм испири түнэтэрэ. Омук саллааттары олох испэтэр, бу сордоохтор хамаанда дьини билбэт, истибэт буолан, ньиэмэс бизс грамм сибииньин бастагынан ылаллара уонна өлөллөрө дьин кэспирэ.

Петр Григорьевич СПИРИДОНОВ, Арасыһыаа үлэҕэ Министирэстибэтин бочуоттаах үлэһитэ, РФ судаарыһтыбаннай граждандык сулууспатын 1-кы кылаастаах сүбэһитэ, «Граждандык киіліз» бэлэз хаһаайына.

Спиридонов Петр Егорович
ИСУ 152 механик суолпара.
1945с. балаһан ыйа.

член ВЛКСМ, призан 15 августа 1941 года Мелино-Кангаласским районным военным комиссариатом, погиб 11 июля 1942 года, место захоронения не установлено».

«Отчужден» дьин хос ааттаах Прокопий Гаврильевич Спиридонов 1942 сыл бэс ыйыгар сэриигэ ынырыллан барбыта. Кини «За отвагу» мэтээлинэн наҕараадаламмыт. Кини кавалерийскай чааска сэриилэспит. Сэриигэ ыараханньк бааһыран өлбүт.

Биһиги аҕабыт Григорий Федотович Спиридонов 1919 сыллааха тохсунньу 19 күнүгэр Чурапчы оройуонун Кытаанах нэһилиэгэр, дьаданы бааһынай кэргэннэ төрөөбүтэ.

1943 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр аҕабыт сэриигэ барар бэбээскэни тутар. Ынырыллыан эрэ иннинэ, ийэтин Татьяна Давыдовна Спиридоновнаы Мэҥэ Хаҥалас Дойдуунускайыгар, Анныыска уонна Миитэрэй Кычкин дьин дьонно көрдөһөн хаалларар. Киілірэр уолаттары, икки Егор Дмитриевич Кычкиннар, өрөспүүбүлүккэҕэ биллибит партиянай уонна сэбээскэй үлэһит буолбуттары.

Эмиэ 1943 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр сурдья Петр Егорович Спиридонов, Чурапчытаагы педучилищэны бүтэрбит ыччат, бэбээскэ тулпунт. Чурапчыга сэриигэ барар дьонно наһаа элбэх киһи мустан атаарбыт. «Арҕаа баска баар киһи уһуобун аһаран, куораттыыр суолга дьирэ атаарбыттары» дьин аҕабыт кэспирэ. Эдэһиһит Феврония Ивановна Ефимова (Спиридонова) ахтыытыгар бэлэстээбит. «Сэриигэ баралларыгар мин Хайахсыттан Чурапчыга атаарса киірибитим. Быраатынаан Бүтүрдүүн иккэн тэннэ ынырыллыбыттары, иккэн биір күн барбыттары. Ити 1943 сыл бэс ыйын 22-23 күннэрэ этэ. Биіргэ төрөөбүт балтыбынаан Дуһалыан атаарбыппыт. Чурапчыттан үс сүүстэн тахса ыччат киһи сэриигэ барбыта. Биһигин Чурапчы оҕулатын буолан турар сиртэн, арҕаа өттүттэн атаарбыттары. Биһигин онно дьы-уот бөбөтө тутуллан үгүс ыал оҕорор. Хонууга стройдаан баран, малларын сыһын сүгэн, арҕаа көнүс уһуор Куохара үрэбинэн сатыы бара турбуттары».

Чурапчы ыччаттарын Даурияҕа аҕалыттар. Аҕабыт уонна Петр Егорович Дацаннаагы снайперскай оҕулаҕа үөрэммиттэр.

Сотору кэминэн, байыаннай састаап хамаандатыгар киіріэн, аҕабыт арҕаа барар. Быраата Бүтүр илин хаалар. Быраата, олох эдэр киһи, ылбыт да, арҕаа дьикі барар састаапка ололбут. Уһуонук айаннаабатах, байыаннай комендатураҕа аҕалан, быһааран баран, төттөрү хамаандатыгар аҕалыттар. Быыс булаат, хаттаан арҕаа барар байыаннай састаапка ололбут. Байыаннай комендатура чаһы курдук үлэһиір буоллаҕа — бу сырыыга оһуобай отделга туттарбыттар. Ол туһунан убайым Бүтүр мизкэ манньк дьин кэпсээбитэ: «Ити иккис түбэһтэбэр, мин дьолбор, састаах чөмүст түбэспитэ. Кини мизкэ эппитэ: «Эң дьолун эбит, наар арҕаа бара састаабыккын, өсөкүтүн эң илин дьикі барыһын буоллар, дьылбан олох атыннык быһаарыллыахтаах этэ. Аны түбэһинэн — атын кэпсэтии буолуо, трибунал иһигэр туруон!»

Петр Егорович убайын бэйэтин байыаннай холуоннаһынан Свердловскай куорат аныгар ситэн ылбыт. Бырааттылар көрсүбүт үөрүүлэригэр ытаһан, эр киһи хараһын уутун таһаарыттар. Аҕабыт фронтовой дневнигэр манньк дьин суруйбут: «Сыһыан эрэр халпыыстаны уонна кыра киіліз сыһыын булан бырааппын көрүстүм, биһигини кытары Попов баар». Ити Иннокентий Попов дьин, «Дьодьдохус» дьин хос аатынан биллэр райпо кырдыаҕас суолпара этэ.

Иннокентий Попову Литваны босхолоуур кэминэригэр хамандыыра аһылыктарын ыллара, тылыга ылпыт. Төһөн иһэн биір литовецтар хутордарыгар «иттэбин уонна куурдунабын» дьин санаанан биір кураанах дьыһэ көтөн түспүт. Өйдөөн көрбүтэ — уонча ньиэмэс саллаата дьыэ иһигэр бааллар эбит. Кини уолуйан хаалбатах, ытылаан да барбатах, ытар да кыаҕа суох — сүгүһэрэ бэйэтин саҕа улахана үһү, хаһытаан бытарыппыт. «Хөндө хох!» Ньиэмэстэр утарылаһа барбатахтар, бары автоматтары ууран биэрбиттэр. Аһылыгын хаалларан, өстөөхтөрүн чааһыгар конвойдаан аҕалыт. Хамандыыра «набараадаҕа түһэрэбин» дьибит да, кэлин туох да наҕараадаҕа тиксээтэ.

Биһиги аҕабыт уоттаах сэриигэ, бастаан, бастагы Прибалтийскай фронтка киірибит, сотору отделение хамандырынан, ручной пулемет бастагы нүөмэринэн 3-с Белорусскай фронт, Кыһыл знамя уордьаннаах

— ПРОКУРАТУРА ИЗВЕЩАЕТ —

О работе прокуратуры Чурапчинского района по рассмотрению обращений и приему граждан за 9 месяцев 2020 года

Рассмотрение обращений граждан и организаций является одним из наиболее важных направлений деятельности прокуратуры Чурапчинского района.

За 9 месяцев 2020 года к прокурорам за защитой своих прав обратилось свыше 110 заявителей, разрешено порядка 80 обращений.

Подавляющее большинство разрешенных прокуратурой обращений касались вопросов реализации гражданами жилищных и трудовых прав, нарушений в сфере земельного законодательства, а также в сфере жилищно-коммунального хозяйства, соблюдения прав несовершеннолетних и молодежи, охраны окружающей среды и природопользования, деятельности судебных приставов.

По результатам рассмотрения обращений прокуратурой района выявлено более 70 нарушений закона, в целях устранения которых, принято свыше 30 актов реагирования.

К примеру, прокуратура Чурапчинского района по обращению граждан провела проверку соблюдения трудового законодательства в сельскохозяйственном производственном кооперативе «Челара» по факту образования задолженности по выплате заработной платы.

Проведенной проверкой установлено, что в нарушение требований статьи 136 Трудового кодекса Российской Федерации, за период март-апрель 2020 года в СХПК «Челара» перед 3 работниками образовалась задолженность по заработной плате на общую сумму 88 тыс. руб.

В связи с этим, прокуратура Чурапчинского района в интересах 3 граждан обратилась в суд с заявлениями о взыскании заработной платы. Решениями Мирового суда судебного участка №35 по Чурапчинскому району требования прокурора удовлетворены в полном объеме.

В целях устранения выявленных нарушений прокуратура внесла в адрес директора

сельскохозяйственного производственного кооператива представление, по результатам рассмотрения которого задолженность по заработной плате погашена в полном объеме; к дисциплинарной ответственности привлечено 1 должностное лицо.

Также, прокуратурой района в отношении директора сельскохозяйственного производственного кооператива возбуждено дело об административном правонарушении, предусмотренном ст. 5.27 КоАП РФ, которое направлено на рассмотрение Государственной инспекции труда по Республике Саха (Якутия). Административный материал рассмотрен, виновное должностное лицо привлечено к административной ответственности в виде штрафа.

При распространении новой коронавирусной инфекции прокурорскими работниками с соблюдением мер санитарно-эпидемиологической безопасности, в том числе с применением дистанционных способов общения, продолжается работа по личному приему граждан. За 9 месяцев 2020 года принято свыше 70 граждан, из них более 40 граждан принято лично прокурором и его заместителем.

Наиболее часто на личный прием граждане обращались также по вопросам нарушения жилищного, трудового, земельного, по вопросам рассмотрения сообщений о преступлениях и вопросам следствия и дознания.

Прокуратура Чурапчинского района разъясняет, что граждане и организации в случае нарушения их прав, законных интересов и свобод могут обратиться в прокуратуру района, расположенного по адресу: ул. Курашова, д.8, с. Чурапча, Чурапчинский район, Республика Саха (Якутия), 678670, либо посредством электронной почты по адресу: chu@14.mail.ru либо prokuratura.2019@yandex.ru.

Прокуратура Чурапчинского района.

— КЭРИЭСТЭБИЛ —

СҮРЭХПИТИГЭР ӨРҮҮ
ТЫЫННААХ...

Татталлаах аҕам, бырааппыт, убайым **Неустроев Михаил Афанасьевич** ыарахан ыарыыттан олохтон тусораабыта бу дьыл сэттинньи 15 күнүгэр биир сылын туолар.

Миша 1976 сыллаахха кулун тутар 15 күнүгэр Чурапчы сэлээнньэтигэр Зинаида Михайловна, Афанасий Михайлович Неустроевтар дьиз кэргэннэ үтүс кэтэһиилээх уол оҕонор төрөөбүтэ. Чурапчы орто оскуолатын бүтэрэн, Одьулууннааҕы 13№-дээх ОПТУ-га суолпар идэтигэр үөрэммитэ. Ытык изин толорон, Сэбиэскэй армия кэккэтигэр сулуспалаабыта. Эргиллэн кэлэн, суолпар идэтинэн олохун тигэх күннэригэр дьэри үлэлээбитэ.

Миша ийэтигэр быдан чугас этэ. Ыраах айаҥна бардагына, тайыччи да сырыттар, хайдах-туох олорорун билсэ сылдьара, ийэтигэр тардыһара. Оҕо эрдэбиттэн көрсүү-сэмэй майгылаабыта, элбэх дөбөттөрдөөбө, кинилэргэ истин сыһыаннаабыта.

Мишабыт сырдык мөссүөнэ, үтүө майгыта биһиги сүрэхпитигэр өрүү сөнөн хаалыабыта...

Күндү кинибитин сүтэрибит ыарахан күннэрибитигэр, тигэх суолугар атаарыыга күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут Миша биригэ үөрэммит, үлэлээбит дөбөттөрүгэр, чугас аймактарбытыгар, ийэбит уонна кини эдьийдэрин дьүүгэлэригэр, ыкса ыалларбытыгар истин махтабытын тиздээбит.

Бука барыгытыгар кытаанах доруобуйаны, этэннэ буолууну баҕарарбыт.

Ийэтэ Зинаида Михайловна, эдьийдэрэ, быраата.

— КӨР-СЭРГЭЭ —

«Саха» НКХ ханаалын

Сэттинньи 16-22 күнүнээҕи бырагыраамата

НВК SAHA

НВК SAHA

Сэттинньи 16 күнэ Бэнидизинньик	10:15 - Эл Иитэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Саха сирин ырыа айааччыларын тумсуутэ 20 сылыгар. Николай Бойлохов 6+ 11:45 — Бастын клип 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатыа суох 12+ 12:45 — Бастын клип 12+ 13:00 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 — Сьээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 21:30 - Саха сатаабатыа суох 12+ 22:00 - Бай 12+ 22:45 - Итоги дня 12+ 23:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 00:00 - Талбан 12+	10:15 - Эл Иитэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Саха сирин ырыа айааччыларын тумсуутэ 20 сылыгар. Виталий Андросов 6+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатыа суох 12+ 12:45 — Бастын клип 12+ 13:00 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 — Сьээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 21:30 - Саха сатаабатыа суох 12+ 22:00 - Дорога длиною в 60 лет 12+ 22:30 - Мунха куулайы. Сиилтэ 12+ 22:45 - Итоги дня 12+ 23:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 00:00 - Талбан 12+	Дмитриев-Чумэчи 6+ 11:45 - Мунха куулайы. Сиилтэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатыа суох 12+ 12:45 — Бастын клип 12+ 13:00 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 18:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 18:15 — Сьээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 20:55 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 21:30 - Саха сатаабатыа суох 12+ 22:00 — Сьээн сирэ 12+ 22:45 - Итоги дня 12+ 23:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 00:00 - Талбан 12+	сериял 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» инф. биэри 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Сергей Прычев. Жизнь - дорога любви 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Ырыа кызыгытэ 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 21:00 — Куорчэх-шоу 12+ 21:45 - Фонд будущих поколений 12+ 22:00 - Кулинарный конкурс 12+ 22:45 - Итоги дня 12+ 23:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 00:00 - Ырыа кызыгытэ 12+	14:30 - Гован 12+ 15:00 - «Дьулаан дьыала» сериял 12+ 17:00 - Концерт 12+ 18:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 18:15 — Истин илдьит 6+ 19:00 — Тулэиридэр аартыктарынан Пинитининин айан. 4-с биэри 12+ 19:45 - Сахалыы кино 12+ 21:15 - Концерт 12+ 00:00 - Бай 12+
	Сэттинньи 18 күнэ сэрэдэ	Сэттинньи 19 күнэ чэппикэр	Сэттинньи 20 күнэ бэстинсэ	Сэттинньи 21 күнэ субуота	Сэттинньи 22 күнэ баскыһыанньа
Сэттинньи 17 күнэ оптукорунньук	06:00 - Новый день 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 — Сьээн сирэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Саха сирин ырыа	06:00 - Новый день 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 - Аал-луук мас 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Саха сирин ырыа айааччыларын тумсуутэ 20 сылыгар. Александр	07:00 - Новый день 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная биэри 12+ 10:15 — Сьээн сирэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Ачыттар 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатыа суох 12+ 12:45 — Бастын клип 12+ 13:00 - «Дьулаан дьыала»	06:00 - Саха итэбэлэ 12+ 06:30 - Документальный фильм 12+ 07:00 - Концерт 12+ 09:00 — Истин илдьит 6+ 09:45 - Сахам сирин таптыбын! 12+ 10:00 — Сьээн сирэ 12+ 10:45 - Эл Иитэ 12+ 11:30 - Сахалыы мультиттар 12+ 11:45 - Фонд будущих поколений 12+ 12:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 12:15 - Салтайар зигэсэ 48 сыл. Н.Е. Попов 12+ 12:45 - Кулинарный конкурс 12+ 13:30 - «Якутия» инф. программа 12+ 13:45 - Тыйынаах дорбоон 12+	06:00 - Простые истины 12+ 06:30 - Санаа кууэс 12+ 07:15 - Кулинарный конкурс 12+ 08:00 - Парламентский вестник 12+ 08:15 - Хранители времени 12+ 08:45 - Будем вместе 12+ 09:00 — Истин илдьит 6+ 09:45 - Сахам сирин таптыбын! 12+ 10:00 — Сьээн сирэ 12+ 10:45 - Аал-луук мас 12+ 11:30 - ДТРА «Полярная звезда» 6+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Документальный фильм 12+ 12:45 - Ачыттар 12+ 13:30 - «Якутия» информационная программа 12+ 13:45 - Тыйынаах дорбоон 12+ 14:30 - Саха итэбэлэ 12+ 15:00 — «Бастын» спортивной шоу 12+ 16:30 - ТВ-Спорт 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 — Истин илдьит 6+ 19:00 - Моя Якутия 12+ 19:30 — «Бастын» спортивной шоу 12+ 21:00 - Кэксир 12+ 22:00 — Уутээн кэксирээрэ 12+ 22:30 - Кэксир 12+ 00:00 — «Бастын» спортивной шоу 12+

